

**00889**

**1962/10/30**

## Kuba.

K problému Kuby soudruh Chruščov řekl: dnes již je možno pokládat nebezpečí válečného konfliktu za zažehnané. Američané sice ještě létali nad Kubou, my však jsme 1 letadlo U-2 sestřelili našimi raketami. Kubánci ohlásili, že sestřelili nějaké cizí letadlo. Američané řekli, že jedno jejich letadlo zřejmě spadlo do moře /spadlo však na Kubu, pilot se zabil/. Doporučili jsme Američanům, aby nelétali nad Kubou a oni přestali.

Jak se vyvíjela situace? Věděli jsme, že Američané chtějí přepadnout Kubu. Již v rozhovoru s Gromykem prezident Kennedy byl velmi rezervovaný a velmi agresivně naladěný pokud jde o Kubu. Jak my, tak i Američané, mluvili jsme o Berlínu - oba s jedním cílem, odpoutat pozornost od Kuby - Američané, aby ji mohli přepadnout, my, abychom znepokojili USA a oddálili přepadení Kuby.

Američané vyhlásili námořní manévry - 20.000 mužů námořní pěchoty. Téma manevrů bylo - "Dobytí ostrova a svržení diktátora", heslo - "Ortsac", což je obráceně jméno Castro. /Tak jsme si mimochodem hráli ve škole./ Náhle byly manévry odvolány údajně po bouři na moři, ale zato následovalo vystoupení presidenta, byla rozpoutána hysterie v USA a vyhlášena blokáda.

Domníváme se, že těsně před zahájením manevrů jejich rozvědka zjistila, že na Kubě jsou naše rakety a Američané začali běsnit. Druhá možnost je /jak nám nyní sděluje naše rozvědka/, že přítomnost našich raket na Kubě zjistila rozvědka NSR a a sdělila to USA.

My jsme přirozeně chtěli, aby přítomnost našich raket s atomovými hlavicemi zůstala utajena. To zřejmě na Kubě není možné. Nebyly to zdaleka nejsilnější rakety, ale pokud jde o akční radius, tak si to Američané spočítali dobře - zasáhly by i Washington i New York.

Další průběh událostí již znáte. Museli jsme jednat

bleskově. Proto také ve spojení s presidentem jsme používali dokonce radia, neboť ostatní prostředky by mohly být příliš pomalé. Tentokrát jsme skutečně byli na pokraji války.

Dostali jsme od Castra dopis, v němž nám sděloval, že během 24 hodin USA přepadnou Kubu. To by znamenalo nukleární válku. Neměli jsme jistotu, že tak neučiní. Přítomnosti našich raket působila na ně příliš dráždivě, Američané ucítili tak blízka dech války. Bylo nutno jednat rychle. Proto jsme vydali prohlášení, že demontujeme rakety, pokud USA prohlásí, že se zavazují nepřepadnout Kubu. /Rakety jsou mimochodem dvojího druhu: jedny jsou umisťovány na zemi a jedny pod zemí. Ty co jsou na zemi, podléhají zničení vzdušnou vlnou. Měli jsme na Kubě oba druhy raket a rovněž naše důstojníky, náš technický personál. Šlo nám také o ně./

Fidel Castro nám navrhl v dopise, abychom sami jako první zahájili atomovou válku. Víte co by to znamenalo? To snad nelze ani nikde říkat. Byli jsme úplně ohromeni. Castro zřejmě vůbec nemá představu o tom, co to je termonukleární válka, co to jsou atomové zbraně. Vždyť kdyby začala válka, zmizela by především Kuba zcela z povrchu zemského. Přitom je jasné, že prvním úderem nelze dnes vyřadit protivníka z boje. Vždy může následovat odvetný úder, který může být zdrucující. Jsou přece rakety v zemi, o kterých rozvědka neví, jsou rakety na ponorkách, které nelze hned na poprvé vyřadit z boje a podobně. Co bychom získali, kdybychom zahájili sami válku? Vždyť by zahynuly milióny lidí také u nás. Což vůbec můžeme takto uvažovat? Což bychom si mohli dovolit ohrozit svět socialismu těžce vybojovaný dělnickou třídou. Jen člověk, který nemá představu o tom, co znamená nukleární válka, nebo je natolik zaslepen jako třeba Castro revoluční vášní, může tak hovořit. My jsme na tento návrh pochopitelně nepřistoupili tím spíše, že jsme měli možnost válku odvrátit. Američané, mimochodem, se ze všeho nejvíce báli, že rakety mají v rukou Kubánci a že Kubánci začnou válku. Proto jsme také v dopise presidentu ihned zdůraznili, že rakety jsou v rukou našich důstojníků, kteří nebudou střílet, dokud

nedostanou pokyn sovětské vlády. Ze zpráv naší rozvědky jsme věděli, že Američané se války bojí. Prostřednictvím určitých lidí, o kterých věděli že jsou ve spojení s námi, nám dávali najevo, že by nám byli vděční, kdybychom jim pomohli ven z celého konfliktu.

Souhlasili jsme s demontáží raket také proto, že jejich přítomnost na Kubě nemá pro nás v podstatě velkého vojenského významu. Rakety měly ochránit Kubu před útokem; pomohly nám vyrvat u imperialismu prohlášení, že nepřepadne Kubu a tím splnily svůj hlavní úkol. Jinak můžeme zasáhnout USA i odjinud a nepotřebujeme k tomu rakety na Kubě. Naopak. Jejich umístění na našem území je bezpečnější pro nás i pro náš technický personál, který je obsluhuje.

Pokud jde o Turecko, ustoupili jsme v druhém dopise prezidentovi od této podmínky. Chápali jsme, že tyto otázky jsou příliš vzdáleny od konkrétní situace v Karibské oblasti a na Kubě, že Kennedy nemůže na ně odpovědět, neboť by je musel konsultovat také s ostatními členy NATO a že situace je příliš vážná, než abychom její řešení mohli oddalovat.

#### Závěr:

Jak hodnotit výsledek těchto šesti dnů, které otřásly světem? Kdo zvítězil?

Jsem toho názoru, že jsme vyhráli my. Je třeba vycházet z konečných cílů, které jsme si stavěli. Jaký cíl měli Američané? Přepadnout Kubu a zlikvidovat Kubánskou republiku, nastolit na Kubě reakční režim. To jim nevyšlo. Naším hlavním cílem bylo ochránit Kubu, ochránit kubánskou revoluci. Proto jsme dovezli na Kubu rakety. Dosáhli jsme svého cíle - vyrvali jsme na Američanech slib, že nepřepadnou Kubu a že také ostatní země amerického kontinentu se zdrží útoku na Kubu. Bez našich raket na Kubě by se to nepodařilo. USA by Kubu přepadly. Blízkost našich raket jim snad poprvé tak jasně dala na srozuměnou, že máme přinejmenším stejně silné zbraně jako oni. I když věděli, že máme atomové zbraně, stále

se uklidňovali tím, že Rusko<sup>se</sup> svými raketami je daleko kdesi za horami, zatímco Kuba je vedle. Nyní však u vlastního domu ucítili dech války.

Někdo se může zeptat, zdali jsme ustoupili. Samozřejmě, že ano. Byl to ústupek za ústupek. /Protože Spojeným státům konec konců do toho nic není, jaké zbraně má Kuba./ Avšak tento vzájemný ústupek nám přinesl vítězství.

Toto střetnutí /a byli jsme skutečně na pokraji války/ ukázalo, že válka není dnes osudově nevyhnutelná, že je možno se jí vyhnout. Bylo tak znovu vyvráceno tvrzení Číňanů a jejich hodnocení současné epochy, současného poměru sil. Imperialismus, jak je vidět, není žádný papírový tygr, je to tygr, který se ti může pořádně zakousnout do zadnice. Proto pozor na něj. Zároveň to však není ten tygr, který by určoval zda bude válka či nikoliv. Leninská politika mírového soužití tak doznala slavného vítězství a názorného potvrzení. Toto střetnutí bylo právě klasickým projevem mírového soužití, které není ničím jiným, než neustálým bojem, řetězem střetnutí, ústupků za ústupky. Pouze v takovém boji je možno dnes zachovat mír a zároveň vybojovávat na imperialismu jednu pozici za druhou.

Castro nám nyní říká, že se USA nedá věřit, že USA mohou porušit slib. To je pochopitelné, že se jim nedá věřit. S touto argumentací se však nikam nedojde. Podle této logiky by se dítě v socialistických zemích, sotva se narodí, mělo okamžitě vrhnout na imperialismus. Rozhodně však bude pro imperialisty dnes těžší před světem napadnout Kubu. Nemůžeme přece dopustit válku jen proto, že se imperialismu nedá věřit. /Soudruh Gromyko mimochodem také prohlašoval, že na Kubě žádné atomové rakety nemáme. A přitom lhal, a jak. A to bylo správné, měl na to pokyn strany. Takže nám imperialisté také věřit nemohou./ Jedním z důležitých výsledků celého konfliktu a našeho postupu je zároveň i to, že celý svět se na nás nyní dívá jako na záchrance míru. Já vypadám nyní před světem jako beránek. To také není špatné. Pacifista Russel mi píše děkovné dopisy. Nemám samozřejmě s ním nic společného, jenom to, že oba chceme mír.

Takové jsou vcelku výsledky těchto napjatých šesti dnů.

/V přítomnosti soudruha Novotného a dalších členů naší delegace byl rovněž projednán presidiem ÚV KSSS dopis soudruha Castrovi, v němž se zdůvodňuje postoj SSSR v celém konfliktu a vysvětluje, proč SSSR nemohl přistoupit na Castrův návrh/

**TRANSLATION FOLLOWS**

**Minutes of Conversation between the Delegations of the Czechoslovak Communist  
Party (CPCz) and the Communist Party of the Soviet Union (CPSU)  
The Kremlin, 30 October 1962**

Present:            CPCz: Novotný, Hendrych, Šimůnek, Dvořák<sup>1</sup>  
                         CPSU: Khrushchev, Kozlov, Brezhnev, Kosygin, Kolesnikov, Zimyanin

[....]

Cuba

Concerning the problem of Cuba Comrade Khrushchev said: Today it is now possible to consider the danger of armed conflict to have been averted. The Americans may have flown over Cuba, but we shot down one U-2 aircraft with our missiles. The Cubans announced that they shot down a foreign plane. The Americans said that one of their planes had probably crashed into the sea (but it crashed in Cuba, and the pilot was killed). We recommended to the Americans that they not fly over Cuba, and they stopped.

How did the situation develop? We knew that the Americans wanted to attack Cuba. As early as in his conversation with Gromyko President Kennedy was very reserved and very aggressively inclined concerning Cuba. Both we and the Americans talked about Berlin – both sides with the same aim, namely to draw attention away from Cuba; the Americans, in order to attack it; we, in order to make the USA uneasy and postpone attacking Cuba.

The Americans announced maneuvers at sea - 20,000 marines. The topic of the maneuvers was “conquering the Island and overthrowing the dictator”; the codeword was “Ortsac”, which is Castro backwards. (That, by the way, is a game we played in school.) The maneuvers were suddenly called off, allegedly after a storm at sea, but that was followed by the president's speech, hysteria was unleashed in the USA, and a blockade was announced.

We believe that shortly before the start of the maneuvers, their intelligence discovered that our missiles were in Cuba, and the Americans became furious. Another possibility (as we have now been told by our intelligence) is that the presence of our missiles in Cuba was discovered by West German intelligence and then communicated to the USA.

Naturally we wanted the presence of our missiles with atomic warheads to remain secret. That is obviously impossible in Cuba. They were hardly the most powerful

---

<sup>1</sup> Antonín Novotný was first secretary of the CPCz; Jiří Hendrych was a secretary of the party; Otakar Šimůnek was deputy prime minister of the Czechoslovak government; it is unclear who Dvořák was.



missiles, but the Americans calculated well when it came to their range – they could have reached Washington and New York.

We now know the subsequent course of events. We had to act very quickly. That is also why we even used radio to contact the president, because the other means could have been too slow. This time we really were on the verge of war.

We received a letter from Castro, in which he told us that the USA would attack Cuba within 24 hours. That would mean nuclear war. We could not be certain that they would not do so. The presence of our missiles provoked them too much; the Americans thus sensed the winds of war from up close. It was necessary to act quickly. That is why we issued the statement that we would dismantle the missiles if the USA swore not to attack Cuba. (The missiles, by the way, are of two kinds: some are placed on the ground, others underground. The ones on the ground can be destroyed by a blast of air. We had both sorts of missiles in Cuba, as well as our officers and technical staff. We were concerned about them, too.)

In a letter, Fidel Castro proposed that we ourselves should be the first to start an atomic war. Do you know what that would mean? That probably cannot even be expressed at all. We were completely aghast. Castro clearly has no idea what thermonuclear war is. After all, if a war started, it would primarily be Cuba that would vanish from the face of the Earth. At the same time, it is clear that today with a first strike one cannot knock the opponent out of the fight. There can always be a counter-strike, which can be devastating. There are, after all, missiles in the earth, which intelligence does not know about; there are missiles on submarines, which cannot be knocked out of the fight right away, and so on. What would we gain if we ourselves started a war? After all, millions of people would die, in our country too. Can we even contemplate such a thing? Could we allow ourselves to threaten the socialist world which was hard won by the working class? Only a person who has no idea what nuclear war means, or who has been so blinded, for instance, like Castro, by revolutionary passion, can talk like that. We did not, of course, take up that proposal, especially because we had a chance to avert war. What the Americans feared most, by the way, was that the missiles were in the hands of the Cubans and that the Cubans would start a war. That is why in our letter to the president we stressed also that the missiles were in the hands of our officers, who would not fire before receiving orders from the Soviet government. From our intelligence reports we knew that the Americans were afraid of war. Through certain persons, who they knew were in contact with us, they made it clear they would be grateful if we helped them get out of this conflict.

We agreed to dismantle the missiles also because their presence in Cuba was essentially of little military importance to us. The missiles were meant to protect Cuba from attack; they helped us to wrench out of the imperialists the statement that they would not attack Cuba, and they thus served their main purpose. Otherwise we can hit the USA from elsewhere, and we do not need missiles in Cuba for that. On the contrary, their deployment on our territory is safer for us and our technical personnel who look after them.

Concerning Turkey, in our second letter to the president we backed down from that stipulation. We understood that these questions are too far removed from the concrete situation in the Caribbean and Cuba, that Kennedy could not answer them, because he would also have to consult with other members of NATO, and the situation was too serious for us to postpone its solution.

### Conclusion:

How should one assess the result of these six days which shook the world? Who won? I am of the opinion that we won. One must start from the final aims we set for ourselves. What aim did the Americans have? To attack Cuba and get rid of the Cuban Republic, to establish a reactionary regime in Cuba. Things did not work out as they planned. Our main aim was to save Cuba, to save the Cuban revolution. That is why we sent missiles to Cuba. We achieved our objective – we wrenched the promise out of the Americans that they would not attack Cuba and that other countries on the American continent would also refrain from attacking Cuba. That would not have happened without our missiles in Cuba. The USA would have attacked Cuba. The proximity of our missiles made them understand, perhaps for the first time, that we have weapons that are at least as strong as theirs. Though they knew we had atomic weapons, they kept calming themselves by saying that Russia, with its missiles, is somewhere far away, whereas Cuba is right next door. But now they have felt the winds of war in their own house.

One might ask whether we made concessions. Of course we did. It was one concession for another. (Because ultimately it is no business of the United States what kind of weapons Cuba has.) But this mutual concession has brought us victory.

This clash (and we were truly on the verge of war) demonstrated that war today is not inevitably destined by Fate, that it can be avoided. The Chinese claim was therefore once again refuted, as well as their assessments of the current era, the current balance of forces. Imperialism, as can be seen, is no paper tiger; it is a tiger that can give you a nice bite in the backside. That is why one has to be careful of it. At the same time, however, it is not a tiger that determines whether or not there will be war. The Leninist policy of peaceful coexistence thus gained a glorious victory and graphic confirmation. This encounter was truly a classic manifestation of peaceful coexistence, which is nothing other than continuous struggle, a sequence of conflicts, one concession after another. Only in such a struggle is it possible today to keep the peace and to win one position after another from the imperialists.

Castro now tells us that the USA cannot be trusted, that the USA can break its promises. Of course they cannot be trusted. But we won't get anywhere with that sort of argument. Following that logic, a child in a socialist country would have to pounce on the imperialists almost as soon as it was born. Today, however, it will be harder for the imperialists to attack Cuba before the whole world. We cannot, after all, permit a war just because the imperialists cannot be trusted. (Comrade Gromyko, incidentally, stated that we have no atomic missiles in Cuba. And he was lying. And how! And that was the right thing to do; he had orders from the Party. So, the imperialists cannot trust us either.) One

of the important consequences of the whole conflict and of our approach is the fact that the whole world now sees us as the ones who saved peace. I now appear to the world as a lamb. That is not bad either. The pacifist Russell writes me thank-you letters. I, of course, have nothing in common with him, except that we both want peace.

Such, on the whole, are the results of these six tense days. (In the presence of Comrade Novotný and other members of our delegation, the Presidium of the Central Committee of the CPSU also debated the letter to Comrade Castro, in which the position of the Soviet Union in the whole conflict is explained, and the reason the USSR was unable to agree to Castro's proposal is also explained.)

*[Source: Central State Archive, Archive of the CC CPCz, (Prague); File: "Antonín Novotný, Kuba," Box 193. Obtained by Oldřich Tůma. Translated by Linda Mastalir.]*